

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามความหมายทั่ว ๆ ไปวัฒนธรรมหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ^๑ ซึ่งอ็อกเบิร์น^๒ (Ogburn, 1950) ได้แบ่งลักษณะของวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ชนิดคือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น บ้าน โทรศัพท์ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจความรู้สึกของคน เช่น อุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ เป็นต้น

^๑สุพัทธรา สุภาพ, สังคมวิทยา, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๑๔), หน้า ๔๖.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

และถ้าหากพิจารณาอย่างถ่องแท้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรมแล้ว ลักษณะวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุหรือเป็นนามธรรมจะมีความสำคัญมากกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุเป็นอย่างมาก โดยพระยาอนุมานราชชนิ ไท่กล่าวไว้ว่า เนื้อหาของวัฒนธรรมเป็นนามธรรมที่ไม่มีตัวตน เพราะเกี่ยวกับเรื่องความรู้สึกนึกคิดของคนในหมู่คณะ เมื่อจะประพฤติตนอย่างไร พูดจาอย่างไรหรือมีกิจกรรมอย่างไร ก็มาแต่ความรู้สึกที่มีอยู่ในใจ แล้วแสดงออกให้เห็น เป็นวิถีชีวิตของส่วนรวม สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น รถยนต์ หนังสือ..... เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมก็ แต่ก็เป็นเพียงผลึกกรรมซึ่งมาจากใจของมนุษย์เท่านั้น ดังนั้นความสนใจส่วนใหญ่ของนักสังคมศาสตร์ และนักวิชาการสาขาอื่น ๆ ที่มีต่อการศึกษารื่องวัฒนธรรม จึงมุ่งไปที่วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เพื่อต้องการทราบและเข้าใจถึงจิตใจความรู้สึกนึกคิดของคนในกลุ่มสังคมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางทำให้ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมนั้น และสามารถทำนายพฤติกรรมได้ ตลอดจนสามารถควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีความขัดแย้ง เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งทั้งในสังคมกลุ่มเล็กระดับครอบครัวจนถึงสังคมกลุ่มใหญ่ระดับประเทศและโลก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม บทบาท บรรทัดฐานสังคม ทัศนคติ หรืออุดมการ ต่างก็สะท้อนมาจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ามีการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมมานานแล้ว วิธีการที่จะวัดและสะท้อนลักษณะวัฒนธรรมนามธรรมของกลุ่มคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนุมานราชชนิ, พระยา, วัฒนธรรมเบื้องต้น, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕) หน้า ๕.

มีความเที่ยงและความตรงมากที่สุด (Reliability and Validity) ก็กำลังอยู่ใน
 ช่วงศึกษาค้นคว้าและพัฒนาแบบวัด การสร้างแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัย (Subjective
 Culture) เรื่องนี้จึงเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะสร้างแบบวัดที่ใช้วัดวัฒนธรรม
 อัตนัยของกลุ่มคนในสังคมได้ โดยกำหนดความหมายของวัฒนธรรมอัตนัยว่า เป็นวัฒนธรรม
 ของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นในสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว
 เช่น กฎเกณฑ์ ค่านิยม บทบาท และบรรทัดฐานของกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งลักษณะวัฒนธรรม
 กลุ่มนี้จะทราบได้โดยสะท้อนโครงสร้างความรู้ (Cognitive Structure)
 ของกลุ่มออกมา แบบวัดวัฒนธรรมอัตนัยลักษณะนี้เป็นวิธีการใหม่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน
 แม้แต่ในต่างประเทศก็กำลังอยู่ในระยะเริ่มต้นสร้างและพัฒนาเครื่องมือเท่านั้น ผู้วิจัย
 จึงไม่ได้หวังว่างานวิจัยเรื่องนี้เป็นผลงานที่ได้รับความสำเร็จเรียบร้อยและสมบูรณ์
 ทุกประการ แต่จะเป็นเพียงก้าวแรกของความพยายามที่จะสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
 ชนิดใหม่ที่สามารถสะท้อนและอธิบายลักษณะวัฒนธรรมอัตนัยของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทย
 ได้อย่างมีนัยสำคัญที่สุด ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่คงมีการพัฒนาต่อไปอีกหลายขั้นตอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างแบบวัดที่สามารถใช้วัดวัฒนธรรมอัตนัย (Subjective Culture)
 ของนักศึกษาไทยได้ โดยจะศึกษาลักษณะของแบบวัดในด้าน

๑. ความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity)
 ของแบบวัดวัฒนธรรมอัตนัย

Harry C. Triandis, The Analysis of Subjective Culture
 (New York : John Wiley & Sons, Inc., 1972), P. 4.

๒. วิเคราะห์มิติที่แสดงลักษณะวัฒนธรรมอันทัน โดยการหาสัดส่วนของ
ความถี่การ เลือกตอบตัวเลือกของแต่ละมิติที่แสดงความเป็นเหตุและแสดงความเป็นผล

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๑
และชั้นปีที่ ๔ ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๒๐ เท่านั้น

๒. วัฒนธรรมอันทัน สะท้อนให้ทราบจาก มิติที่จำนวน ๒๐ ลักษณะที่เลือก
มาสร้างเป็นแบบวัด คือ มิติที่ ความโกรธ ความกล้าหาญ ความกลัว การหัวเราะ เสรีภาพ
ความสงบสุข ความจริง การลงโทษ อาชญากรรม ความรู้ อำนาจ ความก้าวหน้า ความสำเร็จ
ความร่ำรวย ความตาย ความพ่ายแพ้ ความรัก ความเคารพนับถือ ความเห็นอกเห็นใจ
และความไว้วางใจ

๓. การวิเคราะห์วัฒนธรรมอันทัน จะศึกษาจากผลการเลือกตอบ
ตัวเลือกที่แสดงความเป็นเหตุและตัวเลือกที่แสดงความเป็นผลของแต่ละมิติ ทั้ง ๒๐
มิติที่กำหนดไว้ในแบบวัด

๔. ทว่าการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัด แบบความคงเส้นคงวา
ภายใน (Internal Consistency) และความตรงของแบบวัด แบบความตรงเชิง
จำแนก (Discriminant Validity)

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. กำหนดให้ความถี่ในการ เลือกตอบตัวเลือกแสดงความเป็นเหตุ หรือแสดง
ความเป็นผลของแต่ละมิติ ทั้ง ๒๐ มิติของแบบวัด ให้ความถี่สูงสุดเป็นลำดับที่หนึ่ง
ไต่คะแนนเท่ากับ ๕ และความถี่เป็นลำดับรองลงมาให้ไต่คะแนนเท่ากับ ๔, ๓, ๒ และ ๑
ตามลำดับ

๒. กลุ่มตัวเลือกที่กำหนดไว้ในแบบวัดวัฒนธรรมอันทันเป็นตัวแทนของ
การ เลือกตอบที่สะท้อนมิติในวัฒนธรรมอันทัน

๓. นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นตัวแทนของนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศ
ในคําแนะนํากําลังศึกษา ภาษาที่พูดกับพ่อแม่ การนับถือศาสนา เพศ ชั้นปีที่ ๑ และ
ชั้นปีที่ ๔ ของการศึกษาระดับปริญญาตรี

๔. นิสิตทุกคนตั้งใจตอบแบบวัดวัฒนธรรมอันดีและให้ข้อมูลตรงตาม
ความเป็นจริง

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ในการตอบแบบวัดวัฒนธรรมอันดีของนิสิต ถึงแม้ว่าผู้วิจัยพยายามควบคุม
และจัดบรรยากาศการตอบ ตลอดจนชี้แจงการตอบแบบวัดนี้ให้มีความเข้าใจตรงกับ
วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมบางสภาพได้ เช่น อารมณ์
ความรู้สึก และสภาพความพร้อมส่วนตัวในขณะที่ตอบ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจมีผลต่อ
ความเที่ยงตรงของการตอบได้

คําจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นิสิต หมายถึง นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กําลังศึกษาในระดับปริญญาตรี
ชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔ ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๐

ภาษาที่พูดกับพ่อแม่ หมายถึง ภาษาที่นิสิตใช้พูดกับพ่อแม่เป็นประจำเมื่อ
มีโอกาสสนทนากัน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มภาษา คือ ภาษาไทยภาคกลาง ภาษา
ท้องถิ่นภาคเหนือ ภาษาท้องถิ่นภาคใต้ ภาษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษา
อีสาน ภาษาจีน และภาษาผสม ซึ่งภาษาผสมหมายถึง ภาษาที่นิสิตใช้พูดกับพ่อแม่
มากกว่า ๑ ภาษา เช่น พูดกับพ่อภาษาจีน แต่พูดกับแม่ภาษาท้องถิ่นภาคเหนือ
หรือพูดกับพ่อแม่ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยภาคกลาง เป็นต้น

วัฒนธรรมอันทันสมัย หมายถึงวัฒนธรรมของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มรับรู้สิ่งต่าง ๆ
 ที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นในสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่น กฎเกณฑ์ ค่านิยม บรรทัดฐานของกลุ่ม
 เป็นต้น ซึ่งลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มนี้จะทราบได้โดยการสะท้อนโครงสร้างความรู้
 (Cognitive Structure) ของกลุ่มออกมา โครงสร้างความรู้นี้เป็นองค์ประกอบ
 ของความรู้ และความรู้สึกของคน เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ ความยึดมั่น ความ
 คาดหวัง อุดมคติ บทบาท และค่านิยม เป็นต้น

แบบวิวัฒนาการวัฒนธรรมอันทันสมัย หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดหรือ
 สะท้อนวัฒนธรรมอันทันสมัยของกลุ่มต่าง ๆ